

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

ANALIZA PRISTOPOV OZ. MODELOV KAKOVOSTI V JAVNIH IZOBRAŽEVALNIH ORGANIZACIJAH ZA ODRASLE

JANUAR 2023

ANALIZA PRISTOPOV OZ. MODELOV KAKOVOSTI V JAVNIH IZOBRAŽEVALNIH ORGANIZACIJAH ZA ODRASLE

Avtorica: Sonja Klemenčič

Uredila: dr. Tanja Možina

Jezikovni pregled: Besedilo ni lektorirano

Objava: <https://kakovost.acs.si/knjizna-polica/analiza-pristopov-oz-modelov-kakovosti-v-javnih-izobrazevalnih-organizacijah-za-odrasle>

Kraj in čas izdaje: Ljubljana, januar 2023

Operacijo sofinancirata Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

Vsebina

STROKOVNA IN ZAKONSKA IZHODIŠČA ZA PRESOJANJE IN RAZVIJANJE KAKOVOSTI V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH	4
Kakovost izobraževanja odraslih	4
Kakovost projektov	6
Kakovost svetovanja	7
Kakovost dela formalnega izobraževanja odraslih	13
TEMELJNE UGOTOVITVE	18
LITERATURA	20

STROKOVNA IN ZAKONSKA IZHODIŠČA ZA PRESOJANJE IN RAZVIJANJE KAKOVOSTI V IZOBRAŽEVANJU ODRASLIH

Značilnost javnih izobraževalnih organizacij za odrasle, povečini so to ljudske univerze, je, da izvajajo različne izobraževalne programe in dejavnosti, ki po Zakonu o izobraževanju odraslih (v nadaljevanju tudi: ZIO-1)¹ sodijo v javno službo, ob tem pa še različne izobraževalne programe in dejavnosti, ki se (so)financirajo iz javnih sredstev, pa tudi iz sredstev različnih zainteresiranih organizacij ter posameznikov. Zadnja leta pa je opazno tudi dokaj pogosto projektno sodelovanje teh organizacij tako v domačih kot mednarodnih projektih.

Raznolikost dela, ki ga opravljajo te organizacije, je povzročila, da se srečujejo z različnimi pričakovanji in zahtevami, kako naj zagotavljajo kakovostne storitve. Na eni strani na njihovo dejavnost vpliva različna zakonodaja, ki ureja vprašanja kakovosti izobraževanja odraslih in dejavnosti, na drugi strani gre za različne modele oz. pristope h kakovosti, pa tudi za različna pričakovanja nosilcev različnih projektov oz. financerjev v zvezi s kakovostjo. V nadaljevanju prikazujemo kratko analizo stanja v zvezi s temi raznolikimi določbami, zahtevami in pričakovanji.

Kakovost izobraževanja odraslih

Glede tega, da je treba v izobraževanju odraslih skrbeti za kakovost in da sta izhodišče za to spremljanje in samoevalvacija, ni zakon prinesel glede na že uveljavljeno prakso nič posebno novega, novo je bilo le to, da je s sprejemom zakona to postalo vsaj v delu izobraževanja odraslih (tistega, ki je del javne službe, ali pa se financira iz javnih sredstev) obveza, kar je bilo do tedaj prepuščeno odločitvi posamezne izobraževalne organizacije. Dejstvo pa je, da se je od leta 2001 večina ljudskih univerz (97 odstotkov, vir: Temeljni dosežki projekta POKI²) postopoma odločila, da bo sistematično skrbela za svojo kakovost in sicer po modelu POKI (Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje), ki ga je razvil Andragoški center Slovenije. Ta model je do šolskega leta 2012/2013 uporabila tudi dobra tretjina srednjih šol, ki izvaja izobraževanje odraslih in več kot polovica zasebnih izobraževalnih organizacij, ki so izvajale izobraževanje odraslih, financirano (tudi) iz javnih sredstev. To skupaj predstavlja 53% vseh izobraževalnih organizacij, ki so v tistem šolskem letu izvajale javno veljavno izobraževanje odraslih (ravno tam). To šolsko leto je bilo zadnje, ko je na Andragoškem centru Slovenije še potekalo akcijsko usposabljanje izobraževalnih organizacij za uvedbo in uporabo modela za presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih po modelu POKI.

V nadaljevanju se bomo osredotočili zgolj na ljudske univerze, ki so danes po ZIO-1 in izvedenih postopkih v skladu z njim nosilke javne službe v izobraževanju odraslih. Večina izobraževanja odraslih po ZIO-1 sicer ni javna služba, izjema je le program osnovne šole za odrasle. Res pa je, da veliko izobraževalne dejavnosti izvajajo s sofinanciranjem iz javnih sredstev, kar jih obvezuje, da izkazujejo odgovornost do izobraževanja odraslih tudi s sistematičnimi aktivnostmi za presojanje in razvoj kakovosti. Velika večina ljudskih univerz

¹ Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1) (Uradni list RS, št. 6/18 in 189/20 – ZFRO)

² Dostopno na:

<https://kakovost.acs.si/vsebina/projekti-in-naloge/ponudimo-odraslim-kakovostno-izobrazevanje-poki#zavihek-temeljni-dosezki>. Pridobljeno: 14. 4. 2022.

je tudi po prenehanju aktivnega sodelovanja v projektu POKI ohranila ta model kot model³, ki ga uporabljajo za presojanje lastne kakovosti. Res je, da so model v mnogih primerih prilagodile svojim potrebam in zmožnostim, vendar so ohranile njegove temeljne značilnosti:

- imajo oblikovan in delujoč notranji sistem kakovosti,
- pri njih deluje komisija za kakovost,
- kakovost je vpletena v njihove strateške in planske dokumente,
- redno izvajajo spremljanje bistvenih pokazateljev kakovosti,
- kot vir za izbor bistvenih pokazateljev kakovosti uporabljajo strukturo področij, podpodročij, kazalnikov, standardov in meril, ki so bili razviti po modelu POKI⁴,
- občasno izvajajo poglobljene samoevalvacije na izbranih področjih.

To dokazujejo tudi podatki, da je v letu 2022 kar 29 ljudskih univerz (od petintridesetih delujočih) nosilk Zelenega znaka kakovosti. Zeleni znak kakovosti, ki ga na podlagi zunanje evalvacije podeljuje Andragoški center Slovenije, predstavlja izobraževalno organizacijo, ki sistematično skrbi za svojo kakovost in kakovost svojih storitev v izobraževanju odraslih. Merila, ki se uporabljajo pri presoji, ali izobraževalna organizacija lahko pridobi Zeleni znak kakovosti, namreč temeljijo na enakem konceptu kot model kakovosti POKI. Organizacija mora dokazati, da:

- ima notranje procese kakovosti izobraževanja odraslih umeščene v temeljne strateške dokumente,
- obravnava vprašanja kakovosti izobraževanja odraslih na andragoških zborih ali drugih enakovrednih organih izobraževalcev v organizaciji,
- ima delujočo komisijo/skupino za kakovost,
- uporablja različne načine notranjega presojanja kakovosti izobraževanja odraslih,
- spremlja in presoja različne dejavnike kakovosti izobraževanja odraslih,
- v rednih samoevalvacijskih ciklih sistematično in načrtno izpeljuje poglobljeno samoevalvacijo,
- v rednih samoevalvacijskih ciklih pripravi pisni akcijski načrt za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih,
- v rednih samoevalvacijskih ciklih vpeljuje izboljšave kakovosti izobraževanja odraslih⁵.

Ljudske univerze so svoje notranje sisteme kakovosti razvile kot orodja za načrtovanje, spremljanje, presojanje in razvijanje kakovosti celotne njihove dejavnosti, pa naj gre za formalno ali neformalno izobraževanje, za različne dejavnosti, ki jih izvajajo, npr. središča za samostojno učenje, borze znanja itd. Res je, da se pogosto pri presojanju in razvijanju kakovosti bolj usmerjajo v presojanje in razvijanje kakovosti izobraževanja kot v presojanje in razvijanje kakovosti različnih dejavnosti, ki jih izvajajo, ne moremo pa trditi, da je ta del formalno izpuščen iz njihovih notranjih sistemov kakovosti.

Izjemi pa sta pri tem vsaj dve – to sta kakovost različnih (povečini mednarodnih) **projektov** in **svetovalne dejavnosti**, določene zadrege pa nastajajo tudi pri spremljanju kakovosti dela **formalnega poklicnega in strokovnega izobraževanja**.

³ Iz teh razlogov in tudi iz praktičnih razlogov bomo v nadaljevanju uporabljali termin »model POKI« za proces presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja odraslih.

⁴ Možina, T., Klemenčič, S., Vilič Klenovšek, T., Zorič Frantar, M., Jurič Rajh, A. in Orešnik Cunja, J. (2013). Kazalniki kakovosti izobraževanja odraslih. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

⁵ Dostopno na: <https://kakovost.acs.si/vsebina/projekti-in-naloge/zeleni-znak-kakovosti#zavihek-opis>. Pridobljeno: 14. 4. 2022.

Kakovost projektov

Ena izmed značilnosti **projektov**, namenjenih razvoju različnih področij izobraževanja odraslih, financiranih iz mednarodnih sredstev, pa tudi iz državnega proračuna, je tudi to, da po navadi vsebujejo določene kazalnike kakovosti, ki jih morajo projektni sodelavci spremljati, jih samoevalvirati, pogosto pa so tudi predmet zunanje evalvacije financerjev projekta. Ker imajo projekti zelo različne cilje in vsebino, pa tudi organizacijske in časovne okvire, je razumljivo, da so tako različni tudi njihovi pristopi k presojanju kakovosti. Še bolj kot to pa na različne pristope h kakovosti prispeva dejstvo, da so njihovi financerji zelo različni in s tem so različni tudi njihovi pristopi k presojanju kakovosti (projektov). Zato so bile ljudske univerze, kjer postaja v zadnjem desetletju financirane preko projektov vse bolj pogosto in pomembno, na nek način prisiljene, da ob siceršnjih aktivnostih za presojanje in razvijanje kakovosti v skladu z njihovim notranjim sistemom kakovosti, izvajajo še na drugačne načine zahtevane presoje kakovosti projektov.

Da bi vsaj deloma zmanjšali to neskladje, je Andragoški center Slovenije v letu 2016 v strokovna priporočila za presojanje rezultatov in učinkov izobraževanja (Klemenčič in Možina, 2016) vključil tudi vprašanja presojanja rezultatov in učinkov izobraževalnih dejavnosti in izobraževalnih projektov. Tako je pri **rezultatih projektov** opredelil dve podpodročji:

- doseganje pričakovanih rezultatov projekta in
- zadovoljstvo uporabnikov, partnerjev in financerja/-ev z rezultati projekta

ter njim pripadajoče kazalnike, standarde in merila. Temu so bila dodana še priporočila organizacijam v zvezi s spremljanjem pričakovanih rezultatov projektov in praktična primera preglednic, s katerima bi si izobraževalna organizacija lahko pomagala pri spremljanju pričakovanih rezultatov projektov in pri merjenju zadovoljstva uporabnikov, partnerjev in financerja/ -ev projektov z rezultati projekta.

Za presojanje kakovosti **učinkov projektov** pa sta bili opredeljeni dve podpodročji, in sicer:

- trajnostni učinek projekta,
- povečan strokovni ugled organizacije.

Tudi v tem primeru so bili opredeljeni za obe podpodročji pripadajoči kazalniki, standardi in merila. Prav tako so bila dodana še priporočila organizacijam v zvezi s spremljanjem pričakovanih učinkov projektov in praktična primera preglednic, s katerima bi si izobraževalna organizacija lahko pomagala pri spremljanju trajnostnih učinkov nekega projekta ter pri vrednotenju povečanega strokovnega ugleda organizacije zaradi izpeljanega projekta.

S to dopolnitvijo podpodročij, kazalnikov, standardov in meril na področju Rezultati in učinki izobraževanja odraslih je omogočeno, da so tudi vsi projekti in dejavnosti, ki jih izvaja izobraževalna organizacija, del notranjega sistema kakovosti. To praktično pomeni, da izobraževalna organizacija ob načrtovanju in izpeljavi spremljanja ter samoevalvacij projekte obravnava kot sestavni del svoje dejavnosti in tako tudi načrtuje njihovo spremljanje ter eventualno vključevanje v poglobljene samoevalvacije. Kolikor je bilo mogoče, je v kazalnike in merila vključeno presojanje tistih vidikov kakovosti, ki so pričakovani v vseh projektih in jih verjetno zahtevajo tudi posamezni projekti (npr. časovni potek projekta v skladu z

načrtovanim planom, opravljene vse načrtovane naloge, število udeležencev izobraževanja ipd.). Vendar se je treba zavedati, da večje ali popolne skladnosti zaradi različnih financiranj in njihovih pogledov na kakovost izvedbe projektov ni mogoče zagotoviti. Še vedno bodo posamezni projekti vsebovali različne kazalnike, ki jih bo treba spremljati in ki jih zaradi njihovih posebnosti, povezanih prav z vsebinami posameznih projektov, ni bilo mogoče zajeti v obravnavana priporočila.

Kakovost svetovanja

Drugače pa je na področju **svetovanja**. Kot je znano, se je svetovanje v izobraževanju odraslih, pred tem, ko je z novim zakonom postalo del javne službe⁶, odvijalo kot projekt oz. dejavnost na nekaterih ljudskih univerzah, ne pa na vseh. Gre za projekt ISIO – Informacijsko svetovalna dejavnost v izobraževanju odraslih, v okviru katerega je bilo od leta 2000 do leta 2020 razvitih oz. ustanovljenih 17 regionalnih svetovalnih središč ISIO. Po konceptu, ki jih je opredeljeval, so ta središča sicer delovala na posameznih ljudskih univerzah, vendar niso bila namenjena zgolj zainteresiranim za izobraževanje na posamezni ljudski univerzi ali njenim udeležencem, pač so delovala širše, v lokalnem/regionalnem okolju, za potrebe vseh prebivalcev teh okolij. Prav to preseganje delovanja svetovalnih središč ISIO izven okvirov ljudskih univerz, pa tudi vsebinsko drugačna dejavnost od izobraževanja odraslih, čeprav z njim tesno povezana, je povzročila razvoj posebnega modela za presojanje in razvijanje kakovosti v teh svetovalnih središčih, v nadaljevanju ga iz praktičnih razlogov poimenujemo model kakovosti ISIO. Prvi model kakovosti ISIO je bil konceptualno zasnovan v letu 2009 (Možina, T., Klemenčič, S., Vilič Klenovšek, T. in Rupert, J., 2009) in takrat tudi že poskusno uveden v prakso. Kasneje, leta 2020 je bil model deloma spremenjen in sicer so bila prenovljena področja, standardi kakovosti, kazalniki in merila. Pomembna sprememba te preнове je tudi to, da so bile v model vključene tudi dejavnosti, ki prej v ta model niso bile vključene, so pa z ZOI-1 postale del javne službe svetovanja. Tako sedaj model zajema:

- svetovalno dejavnost pri vključevanju in/ali nadaljevanju izobraževanja,
- svetovalno dejavnost pri ugotavljanju in dokumentiranju,
- svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju.

Model je sicer v precejšnji meri usklajen z modelom POKI, o katerem smo že govorili, ima pa tudi neke posebnosti, ki jih bomo opisali, saj so pomembne za razumevanje priporočil, ki smo jih oblikovali na podlagi te analize. To, kar je skupnega z modelom POKI oz. sedaj uveljavljenim načinom presojanja in razvijanja kakovosti izobraževanja odraslih, je:

- Določitev področij, standardov kakovosti, kazalnikov in meril kakovosti svetovalne dejavnosti na nacionalni ravni, razvrščenih po skupinah vstopni, procesni, izstopni in prečni dejavniki.
- Opredelitev, da v svetovalnih središčih redno poteka spremljanje kakovosti, to je nenehno spremljanje tistih meril, ki dajejo temeljne informacije o delu svetovalnega središča in celotnega omrežja svetovalnih središč. Pri tem je poglobljena pozornost namenjena notranjemu spremljanju, ki ga opravljajo sodelavci v svetovalnih

⁶ ZOI-1 razširja pojem svetovanja v izobraževanju odraslih, kakor smo ga poznali pred tem in sicer mu dodaja še dve dejavnosti, ki sta prej potekali neodvisno od projekta ISIO. Tako tisti del javne službe, ki je opredeljen kot svetovanje, zajema svetovalno dejavnost pri vključevanju in/ali nadaljevanju izobraževanja, svetovalno dejavnost pri ugotavljanju in dokumentiranju (prej Ugotavljanje predhodno pridobljenega znanja) in svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju (prej središča za samostojno učenje).

središčih, manjši del pa sestavlja zunanje spremljanje, ki ga opravlja Andragoški center Slovenije.

- Izvajanje samoevalvacij – samopresoja in razvoj kakovosti vseh tistih meril, ki so z vidika svetovalnega središča pomembna za doseganje opredeljenih nacionalnih in lastnih standardov kakovosti.
- Pri procesih samoevalvacije so po modelu opredeljene kot obvezne te temeljne sestavine:
 - opredeljen sistem presojanja in razvijanja kakovosti – opisan v listini o kakovosti, ki jo svetovalno središče tudi javno objavi,
 - pripravljeni načrti samoevalvacije za določeno časovno obdobje,
 - izpeljava samoevalvacije po samoevalvacijskem načrtu,
 - pripravljeno samoevalvacijsko poročilo, izpeljana razprava o rezultatih ter javna objava tistih podatkov, za katere svetovalno središče samo presodi, da so pomembni za širšo javnost,
 - pripravljen akcijski načrt za razvoj kakovosti za določeno časovno obdobje in njegovo uresničevanje.

Model za presojanje kakovosti v svetovalnih središčih ISIO pa se od modela za presojanje izobraževanja odraslih (modela POKI) razlikuje v naslednjem:

- Poleg spremljanja in samoevalvacije sta v modelu kakovosti ISIO opredeljena še dva načina presojanja kakovosti:
 - akreditacija – zunanje presojanje kakovosti zagotavljanja nekaterih temeljnih meril, ki so po mnenju stroke in financerjev potrebna za delovanje svetovalnega središča;
 - zunanja evalvacija – zunanje presojanje kakovosti nekaterih meril, pomembnih s stališča nacionalne politike in sistema vzgoje in izobraževanja, ali meril, posebno pomembnih v določenem časovnem intervalu.
- Akreditacija se sicer ni nikoli uveljavila, potekala pa je zunanja evalvacija. Andragoški center je po modelu doslej izpeljal tri zunanje evalvacije. Res je, da tudi model POKI nakazuje, da se določeni kazalniki lahko presojujejo tudi pri zunanjem spremljanju, zunanji evalvaciji ali akreditaciji, vendar ti procesi niso opredeljeni kot nek celovit pristop in prepletanje različnih presoj kakovosti, kakor je to pri modelu kakovosti ISIO, saj je tu predvideno (in razen akreditacije doslej tudi tako izpeljano), da vsi ti procesi potekajo sočasno. V modelu POKI pa so te možnosti samo nakazane, sočasno potekata zgolj notranje spremljanje in samoevalvacija, medtem ko je npr. zunanja evalvacija nekaj let (od leta 2012 do 2017) potekala v obliki ekspertne zunanje evalvacije, vendar kot neke vrste poseben projekt, ki je sicer nadgrajeval siceršnje aktivnosti za razvoj kakovosti izobraževanja odraslih, ni pa bil njegov sestavni del. V njega so namreč izobraževalne organizacije vstopale na podlagi svoje odločitve in na podlagi razpisov, medtem ko je zunanja evalvacija v svetovalnih središčih »obvezna« za vse izvajalce.
- Glede na to, da model kakovosti ISIO predvideva sočasen potek več procesov presojanja kakovosti, določa tudi časovne okvire poteka posameznega procesa, ki se praviloma začne s koledarskim letom in potem poteka sočasno, a z različnim trajanjem: notranje spremljanje eno leto, samoevalvacija dve leti, zunanja evalvacija štiri leta. Model POKI tudi predvideva enoletno notranje spremljanje, samoevalvacija naj bi po priporočilu (ne obvezi) trajala tri leta, medtem ko za zunanje spremljanje in zunanje evalvacije ni nobenih časovnih določil. Hkrati model POKI ne predvideva, kdaj v letu naj bi se določen proces začel in tudi ne predvideva, da se morata oba procesa začeti sočasno.

- Razlika je tudi pri vsebini notranjega spremljanja kakovosti. Model kakovosti ISIO predvideva, da Andragoški center Slovenije vsako leto januarja za tekoče leto pripravi skupni načrt spremljanja za vsa svetovalna središča. Tako določi, koliko področij se bo spremljalo, koliko in kateri standardi kakovosti s pripadajočimi kazalniki in primeri meril na teh področjih bodo predmet notranjega spremljanja⁷. To so hkrati področja, standardi in kazalniki, ki jih spremlja tudi Andragoški center Slovenije, ki izvaja zunanje spremljanje. Model POKI takega načina ne pozna. V zbirki kazalnikov je sicer navedeno, kateri kazalniki so primerni tudi za notranje spremljanje kakovosti, vendar je odločitev, kateri kazalniki se bodo spremljali, stvar posamezne izobraževalne organizacije. Edino, kar je bilo dogovorjenega na nacionalni ravni, je bilo občasno skupno dogovarjanje z organizacijami, ki imajo svetovalca za kakovost, da bodo sočasno spremljale določene kazalnike, vendar se to dogaja občasno in dogovorno, pravilo od spodaj navzgor.
- Oba modela imata opredeljena različna področja, ki opredeljujejo kakovost, kar je zaradi vsebine presojanja tudi razumljivo, imata pa tudi veliko skupnih področij, nekatera med njimi sicer drugače umeščene v model, a vendarle se vidi podobna konceptualna zasnova:

Preglednica 1: Primerjava področij kakovosti po modelu POKI in modelu kakovosti ISIO

MODEL POKI	MODEL KAKOVOSTI ISIO
Vstopni dejavniki	
Izobraževalni programi	
Promocija izobraževanja odraslih	
Animacija odraslih za izobraževanje	
Osebe	Osebe
Prostori in oprema	Prostor, oprema in drugi viri
Procesni dejavniki	
Načrtovanje izobraževanja	Svetovalni proces
Izpeljava izobraževanja	Svetovalna dejavnost pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja
Razvojno delo v podporo izobraževalnemu procesu	Svetovalna dejavnost pri ugotavljanju in dokumentiranju znanja in spretnosti
Podpora posamezniku pri izobraževanju	
Izstopni dejavniki	
Rezultati	Rezultati
Učinki	Učinki
Prečni dejavniki	
Vodenje in upravljanje	Vodenje in upravljanje
	Partnerstvo
	Ugotavljanje potreb in promocija
	Presojanje in razvijanje kakovosti

- Razlika je pri določanju standardov kakovosti. Oba modela standarde določata, vendar jih model kakovosti ISIO vsebuje na ravni področja, kjer jih je lahko opredeljenih tudi več in ne samo eden, medtem ko so pri modelu POKI standardi kakovosti opredeljeni na nižjih ravneh, to je pri vsakem kazalniku posebej.

⁷ Načrt spremljanja svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba v letu 2021 izbranih področij, standardov kakovosti, kazalnikov ter meril (2021). Interno gradivo. Ljubljana, Andragoški center Slovenije. Načrt spremljanja svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba v letu 2022: izbrana področja, standardi kakovosti, kazalniki ter merila (2022). Interno gradivo. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

- Razlika je tudi pri opredeljevanju meril. Model POKI vsebuje zaokrožen/zaključen seznam meril, ki jih opredeljuje kot tiste pokazatelje, s pomočjo katerih se presoja, ali organizacija, ki izobražuje odrasle, v celoti ali delno dosega opredeljeni standard kakovosti. V modelu kakovosti ISIO pa merila niso določena, pač pa je pri vsakem kazalniku napisanih nekaj primerov meril. Ta merila naj bi bila le v pomoč pri izvajanju samoevalvacije. Zapisano je, da se okoliščine in razmere, v katerih se izpeljuje svetovalna dejavnost, v času spreminjajo, zato naj bi bilo dovolj prostora za prožno oblikovanje ustreznih meril.
- Model POKI predvideva, da izobraževalna organizacija vsako leto pripravi letni načrt kakovosti, ki vsebuje vsaj:
 - povzetek, ki se objavi v letnem delovnem načrtu izobraževalne organizacije;
 - temeljne cilje, ki jih na področju kakovosti izobraževalna organizacija želi doseči;
 - aktivnosti, ki jih bo na področju kakovosti izpeljala v obravnavanem časovnem obdobju in sicer za redno spremljanje kakovosti in posebej za poglobljeno samoevalvacijo;
 - kazalnike za vsako načrtovano dejavnost;
 - roke za izpeljavo načrtovanih aktivnosti;
 - odgovorne nosilce.
- Model kakovosti ISIO takega letnega načrta ne predvideva, razen za notranje spremljanje, ki pa ga pripravi Andragoški center Slovenije.
- Razlikuje se tudi poročanje o opravljenem delu na področju kakovosti.
- Model POKI predvideva, da se vsako leto na podlagi letnega načrta pripravi eno letno poročilo o kakovosti. S pripravo poročila se je namreč pojavilo več dilem. Ena je ta, da Zakon o izobraževanju odraslih v 34. členu med pristojnostmi direktorja javnega zavoda za izobraževanje odraslih določa, da »je odgovoren za presojanje in razvijanje kakovosti in pripravo letnega poročila o samoevalvaciji javnega zavoda za izobraževanje odraslih«. Druga je ta, ali je poročilo o kakovosti nekaj drugega kot poročilo o delu komisije za kakovost. In še tretja, ali in kaj o kakovosti zapisati v letnem delovnem poročilu. Uveljavilo se je stališče, da se v izobraževalni organizaciji letno pripravlja eno poročilo o kakovosti, ki pa je sestavljeno tako, da zadosti vsem potrebam. Predlagana je struktura poročila:
 - povzetek Letnega poročila o kakovosti, ki se objavi v letnem poročilu o delu izobraževalne organizacije;
 - kratko oceno doseganja temeljnih ciljev, ki jih je izobraževalna organizacija načrtovala na področju kakovosti v obravnavanem obdobju;
 - kratek opis aktivnosti, ki jih je izobraževalna organizacija izpeljala v obravnavanem časovnem obdobju na področju kakovosti, pa tudi tistih, ki niso bile načrtovane, a jih je opravila. Opravljeno delo naj predstavi tako, da bo razvidno, kaj sodi med redno spremljanje kakovosti in kaj v sklop poglobljene samoevalvacije ali drugih metod presojanja in razvijanja kakovosti, če so se izvajale;
 - oceno uresničevanja zastavljenih kazalnikov za vsako načrtovano dejavnost;
 - oceno doseganja kvantificiranih kazalnikov pri posameznih dejavnostih, kjer so bili ti zapisani v načrtu dela.
- Tako pripravljeno poročilo je javni dokument in se objavi na spletu izobraževalne organizacije. Podrobnejšo obrazložitev o tem je mogoče dobiti na spletni strani Mozaik

kakovosti⁸. Letno poročilo naj bi bilo praviloma pripravljeno pred letnim delovnim poročilom izobraževalne organizacije.

- Poleg tega model POKI pozna še samoevalvacijsko poročilo, ki se ga pripravi po zaključeni samoevalvaciji in je interni dokument izobraževalne organizacije.
- Model kakovosti ISIO predvideva pripravo letnega poročila o spremljanju kakovosti. To naj bi bilo v izobraževalni organizaciji, ki izvaja svetovanje, pripravljeno januarja po strukturi, ki jo določi Andragoški center Slovenije, nato predstavljeno določenim deležnikom (strateški svet) in po predstavitvi posredovano Andragoškem centru Slovenije. Le-ta na podlagi vseh poročil, ki jih prejme iz različnih organizacij, pripravi nacionalno letno poročilo o spremljanju kakovosti v svetovanju. Tega v celoti ali deloma (odvisno od presoje) in samo združene podatke objavi na svoji spletni strani. Kot primer navajamo nacionalna navodila za pripravo letnega poročila o spremljanju kakovosti svetovanja kot javne službe v letu 2022⁹:
 - *Spremljanje posameznih področij, standardov kakovosti, kazalnikov in meril, bo potekalo v skladu s področji, kazalniki in merili, ki so predstavljeni v priročniku Kazalniki kakovosti svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih (2020). Za leto 2022 spremljanje poteka za vsa tri področja svetovalne dejavnosti v IO:*

- 1. svetovalna dejavnost pri vključevanju in/ali nadaljevanju izobraževanja,*
- 2. svetovalna dejavnost pri ugotavljanju in dokumentiranju,*
- 3. svetovalna dejavnost pri samostojnem učenju.*

Izmed vseh 11 področij, ki so v priročniku opredeljeni, smo za spremljanje v letu 2022 izbrali dve, znotraj njih pa 3 standarde kakovosti, s pripadajočimi kazalniki in primeri meril:

- 1. Področje: prostor, oprema in drugi viri,*

Standard 1: Organizacija zagotavlja prostorsko dostopnost, primerne prostore, opremo ter informacijsko- komunikacijsko tehnologijo za izvajanje celostnega, kakovostnega in poglobljenega svetovalnega dela.

Standard 2: Organizacija zagotavlja strokovno literaturo, baze podatkov ter svetovalne pripomočke za izvajanje celostnega, kakovostnega in poglobljenega svetovalnega dela

- 2. Področje: rezultati.*

Standard 1: Organizacija spremlja in evalvira rezultate svetovalne dejavnosti.

- Prav tako model kakovosti ISIO predvideva pripravo samoevalvacijskega poročila, za katerega pa je tako kot pri modelu POKI opredeljeno, da je interne narave, razen če se izobraževalna organizacija odloči, da ga bo v celoti ali deloma objavila na spletni strani.
- Omeniti pa je treba še letno poročilo, ki ga zahteva Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju: MIZŠ) – Poročilo o izvajanju svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba. Poročilo sicer ni formalno opredeljeno kot poročilo o spremljanju kakovosti svetovalne dejavnosti, vendar to po vsebini je. Predvideno je zelo obsežno poročanje o izpeljani svetovalni dejavnosti v določenem letu, zajema tako različne kvantitativne podatke kot tudi precej kvalitativnih.

⁸ Mozaik kakovosti. Dostopno na: <https://mozaik.acs.si/kazalnik/letni-nacrt-kakovosti-in-letno-porocilo-o-kakovosti#namen> Pridobljeno: 6. 6. 2022.

⁹ Načrt spremljanja svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba v letu 2022: izbrana področja, standardi kakovosti, kazalniki ter merila (2022). Interno gradivo. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

Prikazujemo primer obrazca za poročanje o izvajanju svetovalne dejavnosti v letu 2021 (Zaradi obsežnosti smo izpustili preglednice, ki so bile navedene pri vsakem zahtevanem podatku spodaj, ki so vsebovale precej spremenljivk, o katerih je bilo treba poročati.)

PODATKI O VKLJUČENIH SVETOVALCIH IN STRUKTURI NALOG

- *V organizaciji so svetovalno dejavnost izvajali naslednji svetovalci*
- *Delo svetovalcev po posameznem sklopu nalog*

PODATKI O ODRASLIH, KI SO SE V LETU 2021 VKLJUČILI V SVETOVALNO DEJAVNOST V IO

- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju, po spolu v 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri samostojnem učenju, po spolu v 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju, po starosti v 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri samostojnem učenju, po starosti v 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju, po delovnem statusu v 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri samostojnem učenju, po delovnem statusu v 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju, po dokončani izobrazbi 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri samostojnem učenju, po dokončani izobrazbi 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju, po pripadnosti ranljivim skupinam v 2021*
- *Odrasli, ki so se vključili v svetovanje pri samostojnem učenju, po pripadnosti ranljivim skupinam v 2021, po obravnavah*

PODATKI O SVETOVALNIH OBRAVNAVAH V LETU 2021

- *Število individualnih obravnav v svetovalni dejavnosti pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021*
- *Število individualnih obravnav v svetovalni dejavnosti pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Število skupinskih obravnav v svetovalni dejavnosti pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021*
- *Vir napotitve odraslih v svetovalno dejavnost pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter v ugotavljanje in dokumentiranje v letu 2021*
- *Vir napotitve odraslih v svetovalno dejavnost pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Način svetovanja pri svetovanju pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja v letu 2021*
- *Način svetovanja pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Prostor izvajanja svetovalne dejavnosti pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter v ugotavljanje in dokumentiranje v letu 2021*
- *Prostor izvajanja svetovalne dejavnosti pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Trajanje svetovalne dejavnosti pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja, pri ugotavljanju in dokumentiranju ter pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Vrsta svetovanja pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja v letu 2021*
- *Vrsta svetovanja pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Aktivnost izvajanja svetovalne dejavnosti pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja v letu*
- *Tema obravnave svetovanja pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Namen vrednotenja pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021*
- *Vsebina svetovanja pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja v letu 2021*
- *Vsebina svetovanja pri samostojnem učenju v letu 2021*
- *Svetovalni pripomočki pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja v letu 2021*
- *Svetovalni pripomočki pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021*

- Svetovalni pripomočki pri samostojnem učenju v letu 2021
- Uporabljeni standardi znanj pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021
- Vključenost zunanjih strokovnjakov pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021

REZULTATI IN UČINKI SVETOVALNE DEJAVNOSTI V IO

- Rezultat svetovanja pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja v letu 2021
- Rezultat svetovanja pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021
- Učinki svetovanja pri vključevanju v izobraževanje in nadaljevanju izobraževanja ter pri ugotavljanju in dokumentiranju v letu 2021
- Pridobitve in dosežki pri svetovanju pri samostojnem učenju v letu 2021

POVZETEK PRIKAZANIH PODATKOV

PODATKI O FINANČNI REALIZACIJI IZVAJANJA SVETOVALNE DEJAVNOSTI V IO

Kot je razvidno, je zahtevano poročanje za MIZŠ precej bolj obsežno. Zajema praktično vse, kar je mogoče spremljati v zvezi z opravljanjem javne službe svetovanja. Vsi ti podatki za pripravo poročila za MIZŠ so sicer dostopni v računalniški aplikaciji za spremljanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba.

Kakovost dela formalnega izobraževanja odraslih

Moramo pa omeniti še problem vključenosti kakovosti **srednješolskega formalnega poklicnega in strokovnega izobraževanja** v notranje sisteme kakovosti javnih organizacij za izobraževanje odraslih. Prvo dejstvo, ki ga je potrebno upoštevati, je to, da to področje ureja (tudi) drug zakon, to je Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06, 68/17 in 46/19). Določila tega zakona sicer niso taka, da bi posegala v vprašanja kakovosti po ZOI-1, je pa nekaj izjem in sicer:

- kazalnike kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja določi pristojni strokovni svet (15. člen),
- zakon v 16. členu določa drugače sestavljeno komisijo za kakovost kakor je to v primeru izobraževanja odraslih (poleg zaposlenih naj bi bili v njej še predstavniki delodajalcev, predstavniki dijakov in predstavniki staršev); sestavlja pa jo predsednik in najmanj pet članov, medtem ko ZOI-1 prepušča odločanje o sestavi komisije javni izobraževalni organizaciji za odrasle,
- če so šole organizirane kot organizacijske enote, se lahko oblikuje ena komisija za več šol,
- šola vsako leto objavi poročilo komisije za kakovost na svoji spletni strani, medtem ko ZOI-1 določa samo obveznost organizacije, da na spletni strani objavi predstavitev svojega notranjega sistema kakovosti.

Tako je Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje leta 2017 sprejel 11 nacionalnih kazalnikov kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja (v nadaljevanju tudi: PSI), za katere je priporočeno redno spremljanje tako na nacionalnem, kot na nivoju izvajalcev programov.

To so:

- Kazalnik 1: Vzpostavljenost sistemov kakovosti v šolah
- Kazalnik 2: Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev
- Kazalnik 3: Stopnja udeležенosti v programih PSI
- Kazalnik 4: Stopnja dokončanosti v programih PSI
- Kazalnik 5: Stopnja zaposljivosti v programih PSI
- Kazalnik 6: Uporaba pridobljenih spretnosti na delovnem mestu
- Kazalnik 7: Stopnja brezposelnosti
- Kazalnik 8: Razširjenost ranljivih skupin
- Kazalnik 9: Mehanizmi prepoznavanja izobraževalnih potreb na trgu dela
- Kazalnik 10: Programi spodbujanja boljšega dostopa do PSI
- Kazalnik 11: (nacionalni kazalnik): Podpora razvoju industrije in gospodarstva¹⁰

Gre torej za redno spremljanje (in ne npr. za samoevalvacije), ki naj bi ga opravljale tudi javne izobraževalne organizacije, ki izvajajo javno poklicno in strokovno izobraževanje. Na spletni strani Nacionalne referenčne točke za kakovost poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji – NRP EQAVET je namreč zapisano, da priporočajo redno spremljanje nacionalnih kazalnikov tako na nacionalnem, kot na nivoju izvajalcev programov poklicnega in strokovnega izobraževanja. Gre torej za priporočilo in ne obvezo, kakor določajo tudi Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta iz leta 2009 o vzpostavitvi evropskega referenčnega okvira o zagotavljanju kakovosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja¹¹. Tam je v točki 11 zapisano takole: »Okvir bi bilo treba uporabiti na ravni sistema poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter na ravneh izvajalcev poklicnega izobraževanja in usposabljanja in pridobljenih kvalifikacij. Okvir bi moral predstavljati sistemski pristop h kakovosti, saj pokriva in medsebojno povezuje pomembne ravni in akterje, moral pa bi dati tudi pomemben poudarek na spremljanje in izboljševanje z združevanjem notranjega in zunanjega ocenjevanja, pregleda in postopkov za izboljševanje, ki jih podpirajo meritve in kvalitativne analize.«

Če kazalnike kakovosti za poklicno in strokovno izobraževanje, kakor jih je opredelil Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje leta 2017, primerjamo s tem, kar je opredeljeno v modelu POKI, potem lahko najdemo nekaj vzporednic, ki kažejo, da pri nekaterih spremljavah ne bi smelo biti večjih težav:

¹⁰ Nacionalni kazalniki kakovosti. Ljubljana, Center za poklicno izobraževanje. Dostopno na: <https://www.eqavet-nrp-slo.si/nacionalni-okvir/nacionalni-kazalniki-kakovosti/>.

¹¹ Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi evropskega referenčnega okvira o zagotavljanju kakovosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja Uradni list Evropske unije. 12. 7. 2009.

OBVEZNI KAZALNIKI V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU	PRIMERLJIVI KAZALNIKI PO MODELU POKI
Kazalnik 1: Vzpostavljenost sistemov kakovosti v šolah	Področje Vodenje in upravljanje, podpodročje Presojanje in razvijanje kakovosti Kazalnik: Notranji sistem kakovosti
Kazalnik 2: Vlaganje v usposabljanje učiteljev in mentorjev	Področje Vodenje in upravljanje, podpodročje Razvoj osebja Kazalnik: Strokovno spopolnjevanje in razvoj osebja
Kazalnik 3: Stopnja udeležnosti v programih PSI	Področje Rezultati, podpodročje Udeležba odraslih v izobraževanju Kazalnik: Število in značilnosti odraslih v izobraževanju Kazalnik: Udeležba ranljivih skupin v izobraževanju
Kazalnik 4: Stopnja dokončnosti v programih PSI	Področje Rezultati, podpodročje Splošna uspešnost odraslih v izobraževanju Kazalnik: Osip odraslih pri izobraževanju Kazalnik: Uspešnost odraslih pri notranjem vrednotenju znanja Kazalnik: Uspešnost odraslih pri zunanem vrednotenju znanja Kazalnik: Število odraslih, ki uspešno dokončajo izobraževanje
Kazalnik 5: Stopnja zaposljivosti v programih PSI	<i>Samo deloma, kaj več kot je v modelu POKI, je težko spremljati na ravni izobraževalne organizacije:</i> Področje Učinki, podpodročje Krepitev položaja odraslih na trgu dela Kazalnik: Povečane zaposlitvene možnosti
Kazalnik 6: Uporaba pridobljenih spretnosti na delovnem mestu	<i>Samo deloma, kaj več kot je v modelu POKI, je težko spremljati na ravni izobraževalne organizacije:</i> Področje Rezultati, podpodročje Dosežki v znanju Kazalnik: Razvoj poklicnih zmožnosti Področje Učinki, podpodročje Krepitev položaja odraslih na trgu dela Kazalnik: Napredovanje na delovnem mestu
Kazalnik 7: Stopnja brezposelnosti	<i>Kazalnika po našem mnenju ni mogoče spremljati na ravni izobraževalne organizacije</i>
Kazalnik 8: Razširjenost ranljivih skupin	<i>Samo deloma, kaj več kot je v modelu POKI, je težko spremljati na ravni izobraževalne organizacije:</i> Področje Izobraževalni programi, podpodročje Ugotavljanje izobraževalnih potreb Kazalnik: Izobraževalne potrebe ciljnih skupin
Kazalnik 9: Mehanizmi prepoznavanja izobraževalnih potreb na trgu dela	Področje Izobraževalni programi, podpodročje Ugotavljanje izobraževalnih potreb Kazalnik: Izobraževalne potrebe panog, strok Kazalnik: Izobraževalne potrebe ciljnih skupin

¹² Model poklicnega in strokovnega izobraževanja.

OBVEZNI KAZALNIKI V POKLICNEM IN STROKOVNEM IZOBRAŽEVANJU	PRIMERLJIVI KAZALNIKI PO MODELU POKI
Kazalnik 10: Programi spodbujanja boljšega dostopa do PSI	Področje Promocija izobraževanja odraslih in animacija odraslih za izobraževanje, podpodročje Promocija izobraževanja odraslih Kazalnik: Splošna promocija izobraževanja odraslih Kazalnik: Usmerjena promocija izobraževanja odraslih Področje Promocija izobraževanja odraslih in animacija odraslih za izobraževanje, podpodročje Animacija odraslih za izobraževanje Kazalnik: Splošna animacija za vključevanje v izobraževanje Kazalnik: Animacija za vključevanje v posamezne izobraževalne programe
Kazalnik 11: Podpora razvoju industrije in gospodarstva	<i>Kazalnika po našem mnenju ni mogoče spremljati na ravni izobraževalne organizacije</i>

Kot je razvidno iz preglednice, je za redno spremljanje pri kazalnikih kakovosti za poklicno in strokovno izobraževanje št. 1, 2, 3, 4, 9 in 10 mogoče najti ustrezne ekvivalentne kazalnike tudi v modelu POKI. Z vsebinskega vidika pri spremljanju teh kazalnikov poklicnega in strokovnega izobraževanja ne vidimo težav. Edino vprašanje, ki ga je pri tem treba razrešiti, je dejstvo, da model POKI predvideva redno spremljanje dejavnosti, ne pa tudi tega, katere kazalnike (vsako leto), medtem ko naj bi bilo pri modelu poklicnega in strokovnega izobraževanja (v nadaljevanju tudi: model PSI) priporočljivo letno spremljanje vseh enajstih kazalnikov.

Druga skupina kazalnikov po modelu PSI je taka, da jih je po modelu POKI mogoče spremljati, vendar v omejenem obsegu. To so kazalniki 5, 6 in 8. Pri tem ne gre za problem, da model POKI teh vidikov ne spremlja in bi bila rešitev v tem, da bi te kazalnike dodali modelu POKI, pač pa v tem, da imajo javne izobraževalne organizacije omejene možnosti, da bi prišle do vseh podatkov. Tako zelo težko redno spremljajo stopnjo zaposljivosti v programih PSI, saj za kaj takega ne obstajajo na ravni posameznih izobraževalnih organizacij nobeni mehanizmi, izobraževalna organizacija se lahko zanaša le na povratne informacije svojih bivših udeležencev izobraževanja, kar pa ni dovolj zanesljivo in tudi težko izvedljivo po tistem, ko nekdo že zaključi izobraževanje. Opisnik za ta kazalnik PSI sicer predvideva spremljanje udeležencev po določenem času po zaključku izobraževanja (npr. šest mesecev, eno leto, dve leti, pet let). Tu torej ne gre za redno letno spremljanje, predvsem pa je na podlagi izkušenj izobraževalnih organizacij, ki uporabljajo model POKI, treba povedati, da je dostopnost do »bivših« udeležencev slaba, ti tudi niso dolžni dajati podatkov, zato je zanesljivost in uporabnost tako pridobljenih podatkov nizka.

Podobno je s kazalnikom Uporaba pridobljenih spretnosti na delovnem mestu, saj izobraževalna organizacija ne more spremljati posameznikov na delovnih mestih in pridobivati podatke od različnih podjetij.

Le deloma lahko izobraževalna organizacija spremlja tudi kazalnik Razširjenost ranljivih skupin – to je predmet strokovnih informacijskih sistemov na državni ravni.

Rešitev te zadrege vidimo v tem, da izobraževalna organizacija spremlja svojo dejavnost po predlaganih kazalnikih po modelu POKI, vendar je sprejet splošen konsenz, da več kot to pri omenjenih kazalnikih PSI na ravni izobraževalne organizacije ni mogoče. Tudi v tem primeru pa obstaja enak razkorak kot v primeru prve skupine kazalnikov - model POKI predvideva redno spremljanje dejavnosti, ne pa tudi tega, katere kazalnike (vsako leto), model PSI pa letno spremljanje vseh enajstih kazalnikov, pri čemer je, kot je opisano, pri nekaterih kazalnikih PSI že pri njihovih opisnikih narejena izjema.

Tretjo skupino pa predstavljata kazalnika PSI številka 7 in 11, ki pa nimata ekvivalentnih kazalnikov v modelu POKI in ju je po našem mnenju nemogoče spremljati na ravni izobraževalne organizacije. Ta ne zbira in ne more zbirati podatkov o brezposelnih, na podlagi katerih bi ugotavljala stopnjo brezposelnosti.

Drugačen problem pa je pri kazalniku 11 o podpori razvoju industrije in gospodarstva. V opisniku je zapisano, da s tem kazalnikom spremljamo delež sredstev, ustvarjenih s pripravo in izvedbo seminarjev po naročilu gospodarstva. Narava javnih izobraževalnih organizacij za izobraževanje odraslih je namreč taka, da poleg javne službe izvajajo še celo vrsto izobraževanja v okviru različnih projektov, javnih razpisov in povpraševanja različnih deležnikov. Med temi je tudi precej gospodarskih organizacij. Vendar je nemogoče postavljati ločnico, katera naročila teh subjektov so povezana ali povzročena z dejstvom, da javna izobraževalna organizacija izvaja tudi neko javno poklicno ali strokovno izobraževanje. Če pa te ločnice ni, se postavlja vprašanje, zakaj in na katerih zakonskih podlagah bi bila javna izobraževalna organizacija dolžna posebej objavljati podatke o svoji izobraževalni dejavnosti za gospodarske subjekte in denarne podatke v zvezi s tem. Seveda javna organizacija za izobraževanje odraslih o tem poroča financerjem in tistim, ki jih za to pooblašča zakonodaja, sodimo pa, da to ni stvar poročanja o kakovosti in stvar javnega objavljanja na spletnih straneh, vsaj kar zadeva posebno naravo dela javnih organizacij za izobraževanje odraslih.

Vse to, kar smo opisali doslej v zvezi z obveznimi kazalniki PSI, naj bi bilo, vsaj tako je zapisano, predmet rednega letnega spremljanja. Ni pa mogoče ugotoviti, kakšna je, če je, povezava teh kazalnikov z občasnimi samoevalvacijami. Te so sicer predvidene kot del sistema tudi po modelu PSI, pri čemer se ta sklicuje na nacionalni okvir za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti na področju vzgoje in izobraževanja, ki med obvezne načine izvajanja, spremljanja in evalviranja vključuje samoevalvacijo ter zunanjo evalvacijo vzgojno-izobraževalnih organizacij in evalvacijo sistema. Ker podrobnejših usmeritev na področju PSI torej ni, se lahko brez zadržkov pri samoevalvacijah uporabljajo usmeritve modela POKI (oz. modela kakovosti ISIO), pri čemer je potrebno razrešiti zgolj vprašanja vsebin samoevalvacij, kar bomo prikazali v nadaljevanju.

TEMELJNE UGOTOVITVE

Kratka analiza razvoja notranjih sistemov kakovosti v izobraževalnih organizacijah, ki izvajajo javno službo v izobraževanju odraslih, je pokazala:

1. Izobraževalne organizacije **za presojo kakovosti izobraževanja odraslih**, tako formalnega kot neformalnega, tako tistega, ki sodi v javno službo in tistega, ki ne, uporabljajo bolj ali manj sebi prilagojen pristop, ki izhaja iz modela POKI, razvitega prav za potrebe izobraževanja odraslih. Skupne značilnosti teh pristopov so vsaj naslednje:
 - imajo oblikovan in delujoč notranji sistem kakovosti,
 - pri njih deluje komisija za kakovost,
 - kakovost je vpletena v strateške in planske dokumente izobraževalne organizacije,
 - redno (letno) izvajajo spremljanje bistvenih pokazateljev kakovosti,
 - izvajajo poglobljene samoevalvacije na izbranih področjih, praviloma v triletnih ciklih,
 - kot vir za izbor bistvenih pokazateljev kakovosti uporabljajo strukturo področij, podpodročij, kazalnikov, standardov in meril, ki so bili razviti po modelu POKI,
 - na podlagi ugotovitev iz spremljanj in samoevalvacij pripravljajo akcijske načrte za razvoj kakovosti in evalvirajo njihove učinke.
 - Večina javnih izobraževalnih organizacij za odrasle sistematično delo za razvoj kakovosti dokazujejo s pridobitvijo zelenega znaka kakovosti, ki ga obnavljajo vsake tri leta.
2. Javne izobraževalne organizacije za izobraževanje odraslih **za presojo kakovosti javne službe svetovanja** uporabljajo model kakovosti ISIO, ki ga je razvil Andragoški center Slovenije. Ta predvideva sočasen potek notranjega spremljanja kakovosti, zunanje spremljanje kakovosti, samoevalvacij in zunanje evalvacije, medtem ko se previdena akreditacija ni uveljavila. Če navedemo značilnosti po enakem vrstnem redu kot smo jih pri presojanju izobraževanja odraslih, potem lahko ugotovimo:
 - v okviru javne službe svetovanja na nacionalni ravni je sicer oblikovan in delujoč sistem kakovosti, ki pa ni integriran v notranje sisteme kakovosti javnih organizacij za izobraževanje odraslih, ki izvajajo tudi to službo,
 - po Smernicah za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba (Smernice, 2020) naj bi se že obstoječe komisije za kakovost, ki delujejo v javnih organizacijah za izobraževanje odraslih, dopolnile z vsaj enim predstavnikom svetovalne službe, kar pomeni, da je na sistemski ravni to vprašanje urejeno, ni pa na razpolago podatkov o stanju v praksi,
 - kakovost javne svetovalne službe je vpletena v različne nacionalne strateške in planske dokumente, ni pa na razpolago podatkov, ali je skrb za kakovost svetovalne službe zapisana tudi v strateških in planskih dokumentih javnih organizacij za izobraževanje odraslih,
 - redno (letno) se izvaja tako notranje kot zunanje spremljanje bistvenih pokazateljev kakovosti, pri čemer je vsako leto na nacionalni ravni določeno, katera področja, standardi in njim pripadajoči kazalniki kakovosti bodo predmet presojanja,
 - izvajajo poglobljene samoevalvacije na izbranih področjih, v dvoletnih ciklih,
 - kot vir za izbor bistvenih pokazateljev kakovosti svetovanja uporabljajo strukturo področij, kazalnikov, standardov in primerov meril, ki so bili razviti v modelu kakovosti ISIO (2009 in 2020),
 - na podlagi ugotovitev iz spremljanj in samoevalvacij pripravljajo akcijske načrte za razvoj kakovosti in evalvirajo njihove učinke, pri čemer so to samostojni dokumenti

in niso integrirani v podobne dokumente na ravni celotne javne organizacije za izobraževanje odraslih,

- poleg omenjenega spremljanja in samoevalvacij vsako leto poteka tudi poročanje MIZŠ o izvajanju javne službe v svetovanju, pri čemer ima to poročilo po svoji vsebini značaj poročila o spremljanju kakovosti dejavnosti, čeprav formalno ni tako opredeljeno, je pa to poročanje zelo obsežno in zajema praktično vse kvantitativne in kvalitativne vidike kakovosti te službe,
- izvajalec svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba, sodeluje v zunanjih evalvacijah.

3. Javne izobraževalne organizacije za izobraževanje odraslih za presojo kakovosti **javnega poklicnega in strokovnega izobraževanja** povečini uporabljajo model POKI, ki ga je razvil Andragoški center Slovenije. Ta predvideva sočasen potek notranjega spremljanja kakovosti, zunanjega spremljanja kakovosti, samoevalvacij in zunanje evalvacije. Tako je ta pristop v glavnem usklajen tudi s Skupnim okvirom ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (PSIU), tako imenovanega evropskega okvira kakovosti EQAVET. Presojanje kakovosti temelji na sprotne spremljanju kakovosti, na samoevalvacijah in različnih zunanjih evalvacijah. To, kar predstavlja razliko med modeloma POKI in PSI, pa je:

- Zakon določa sestavo komisije za kakovost, ko gre za poklicno in strokovno izobraževanje, pri izobraževanju odraslih je sestava komisije prepuščena javni izobraževalni organizaciji.
- Pri poklicnem in strokovnem izobraževanju je zakonsko določeno, da izobraževalna organizacija vsako leto objavi poročilo komisije za kakovost na svoji spletni strani, medtem ko ZOI-1 določa samo obveznost organizacije, da na spletni strani objavi predstavitev svojega notranjega sistema kakovosti.
- Kazalnike kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja določi pristojni strokovni svet, medtem ko so kazalniki kakovosti v modelu POKI sestavljeni v sodelovanju z izobraževalnimi organizacijami v okviru projekta POKI, ki ga je vodil Andragoški center Slovenije.
- Pri poklicnem in strokovnem izobraževanju je določeno, da izobraževalna organizacija redno spremlja 11 kazalnikov, medtem ko pri izobraževanju odraslih število kazalnikov, ki se redno spremljajo, ni določeno.
- Od 11 kazalnikov, ki se spremljajo na področju poklicnega in strokovnega izobraževanja, jih je 6 takih, ki so vsebinsko zelo podobni določenim kazalnikom iz modela POKI, tako da pri njihovem vsebinskem spremljanju ni mogoče predvideti kakšnih problemov. Pri treh kazalnikih pri modelu PSI je ugotovljena delna skladnost, a po oceni tolikšna, da je mogoče zadostiti zahtevam obeh modelov. Pri dveh kazalnikih pa se lahko pojavi večji problem, saj jih je na ravni izobraževalne organizacije po našem mnenju težko spremljati.

LITERATURA

Klemenčič, S. in Možina, T. (2016). Rezultati in učinki izobraževanja odraslih. Priporočila za presojanje rezultatov in učinkov izobraževanja, izobraževalnih dejavnosti ter izobraževalnih projektov. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

Listina kakovosti. V: Mozaik kakovosti. Dostopno na:

<https://mozaik.acs.si/kazalnik/zapisan-notranji-sistem-kakovosti-listina-kakovosti-ali-drug-primerljiv-dokument#namen> Pridobljeno: 6. 6. 2022

Mozaik kakovosti. Dostopno na: <https://mozaik.acs.si/kazalnik/letni-nacrt-kakovosti-in-letno-porocilo-o-kakovosti#namen> Pridobljeno: 6. 6. 2022

Možina, T., Klemenčič, S., Vilič Klenovšek, T. in Rupert, J. (2009): Model presojanja in razvijanja kakovosti v svetovalnih središčih za izobraževanje odraslih. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

Možina, T., Klemenčič, S., Vilič Klenovšek, T., Zorić Frantar, M., Jurič rajh, A in Orešnik Cunja, J. (2013). Kazalniki kakovosti izobraževanja odraslih. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

Nacionalni kazalniki kakovosti. Ljubljana, Center za poklicno izobraževanje. Dostopno na: <https://www.eqavet-nrp-slo.si/nacionalni-okvir/nacionalni-kazalniki-kakovosti/>. Pridobljeno: 6. 6. 2022.

Načrt spremljanja svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba v letu 2021 izbranih področij, standardov kakovosti, kazalnikov ter meril (2021). Interno gradivo. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

Načrt spremljanja svetovalne dejavnosti v IO, ki se izvaja kot javna služba v letu 2022: izbrana področja, standardi kakovosti, kazalniki ter merila (2022). Interno gradivo. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

Opis Zelenega znaka kakovosti. Dostopno na:

<https://kakovost.acs.si/vsebina/projekti-in-naloge/zeleni-znak-kakovosti#zavihek-opis>.

Pridobljeno: 14. 4. 2022.

Pavlič, U., Vilič Klenovšek, T., Dobrovoljc, A., Gladek, N. A. in Mlinar, V. (2020): Kazalniki kakovosti svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih. Elektronska izdaja. Ljubljana, Andragoški center Slovenije.

Dostopno na:

https://arhiv.acs.si/prirocniki/Kazalniki_kakovosti_svetovalne_dejavnosti_v_izobrazevanju_odraslih.pdf Pridobljeno: 6. 6. 2022.

Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi evropskega referenčnega okvira o zagotavljanju kakovosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja Uradni list Evropske unije. 12. 7. 2009.

Smernice za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih, ki se izvaja kot javna služba (2020). Elektronska izdaja.

Dostopno na:

[https://arhiv.acs.si/dokumenti/Smernice za izvajanje svetovalne dejavnosti v izobrazevanju odraslih ki se izvaja kot javna sluzba.pdf](https://arhiv.acs.si/dokumenti/Smernice_za_izvajanje_svetovalne_dejavnosti_v_izobrazevanju_odraslih_ki_se_izvaja_kot_javna_sluzba.pdf) Pridobljeno: 6. 6. 2022.

Temeljni dosežki projekta POKI.

Dostopno na: <https://kakovost.acs.si/vsebina/projekti-in-naloge/ponudimo-odraslim-kakovostno-izobrazevanje-poki#zavihek-temeljni-dosezki>. Pridobljeno: 14. 4. 2022.

Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-1) (Uradni list RS, št. 6/18 in 189/20 – ZFRO)

Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 79/06, 68/17 in 46/19)